

Władysław Stasik

Progresywny wzrost kompetencji duszpasterzy świeckich i rola katechistów-proboszczów w diecezji Kisangani

Symposium 1/1(1), 79-85

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROGRESYWNY WZROST KOMPETENCJI DUSZPASTERZY ŚWIECKICH I ROLA KATECHISTÓW – PROBOSZCZÓW W DIECEZJI KISANGANI

1. Rola katechisty w początkowej fazie ewangelizacji

Postęp pracy ewangelizacyjnej jest ściśle związany z zaangażowaniem, z aktywnym udziałem duszpasterzy świeckich. Nie można sobie wyobrazić, przynajmniej w Afryce, ewangelizacji prowadzonej jedynie przez kapłana misjonarza. Misjonarz może sam budować kościoły, szpitale, szkoły; może sam zakładać plantacje (oczywiście przez najem pracowników), lecz nie może sam prowadzić pracy ewangelizacyjnej. O katechistach tubylczych mówi się mało, chociaż postęp i trwałość pracy ewangelizacyjnej spoczywa na ich barkach i jest owocem ich trudnego, pełnego poświęceń życia. Katechista zna zwyczaje ludu, gdyż z niego wyrósł, zna jego zapotrzebowania, sposób życia; wie, co uważane jest przez lud za dobre, a co za złe – to wszystko pomaga misjonarzowi w dostosowaniu się do ludzi, pomaga mu w znalezieniu metody trafienia do ich serc, aby przyjęli przekaz ewangeliczny. Na przykład w pewnych wioskach nie można organizować wieczorem spotkań i nabożeństw, gdyż mieszkańcy wioski spędzają wieczory przy picciu wina palmowego. Katechista powie księdzu, jaką postawę zachować przy śmierci, przy narodzeniu się dziecka w małżeństwie i tego urodzonego poza małżeństwem. Rolę katechisty w stosunku do misjonarza można porównać do klucza otwierającego bogaty sejf. Ten sejf, dobrze zamknięty – to ludzkie serca, które trzeba pozyskać dla Chrystusa, lecz należy posłużyć się kluczem do otwierania serc, czyli wiedzą katechisty.

W początkowej fazie ewangelizacji, gdy po wioskach jest mało chrześcijan lub ich w ogóle nie ma, katechista wędruje wraz z misjonarzem. Misjonarz może posłużyć się katechistą do przekazania odpowiednich instrukcji dla poszczególnych grup ludzi. Katechista informuje też wio-

skową ludność, co przystoi i czego nie przystoi wobec księdza. W początkowej fazie ewangelizacji katechista wędrujący po wioskach wraz z księdzem był jego kucharzem lub przynajmniej czuwał nad przygotowaniem posiłku dla księdza. Rola katechisty towarzyszącego księdzu była więc dość ograniczona i polegała na wykonywaniu prac zleconych mu przez księdza. Umiejętne korzystanie ze wskazań katechisty miało duży wpływ na sukcesy ewangelizacji, lecz wymagało od kapłana ducha prostoty ewangelicznej i uzależnienia się od drugiego człowieka, co nie zawsze było łatwe.

2. Katechista jako organizator życia chrześcijańskiego

Za drugą fazę ewangelizacji można uważać ten okres, w którym w każdej wiosce była pewna liczba chrześcijan. Wtedy to misjonarz wybierał jednego z mężczyzn i ustanawiał go katechistą. Od momentu ustanowienia katechista był odpowiedzialny za swoją pracę jedynie przed kapłanem, który odwiedzał jego kaplicę i tylko przez niego mógł być odwołany ze stanowiska. Często, gdy wioska nie miała odpowiedniego kandydata na katechistę, misjonarz przysyłał katechistę z innej wioski, który osiedlał się tam na stałe wraz z rodziną.

Minimalne wymagania bycia katechistą wioskowym są następujące:

- umiejętność czytania i pisania,
- przyjęty sakrament chrztu świętego,
- małżeństwo monogamiczne, chwalebną rzeczą jest zawarcie ślubu kościelnego.

Katechista wioskowy ma swój status społeczny, respektowany przez władzę publiczną i tradycyjną. Jest zwolniony z cotygodniowych prac społecznych, jest też świadkiem publicznym w sprawach spornych między mieszkańcami wioski.

Do obowiązków katechisty wioskowego należy:

- troska o dobre utrzymanie kaplicy wioskowej,
- zarządzanie dobrami materialnymi należącymi do wspólnoty chrześcijańskiej,
- przygotowanie starszych dzieci i młodzieży do sakramentu chrztu świętego (w wioskach nie udziela się z reguły chrztu małym dzieciom),
- przewodniczenie niedzielnej liturgii Słowa Bożego, sprawowanej w kaplicy w zastępstwie Mszy św.,
- odpowiedzialność za chór w kaplicy,

- przewodniczenie nabożeństwom żałobnym przy pogrzebie,
- łagodzenie sporów między małżonkami.

Praca katechisty wioskowego jest całkowicie dobrowolna. Nie trzeba nikogo przekonywać, że poziom życia chrześcijańskiego mieszkańców wioski zależy od gorliwości i oddania się katechisty dla wspólnoty, w której żyje. W omawianym wypadku praca katechisty jest łatwo zauważalna i może być właściwie oceniona jako zaangażowanie człowieka świeckiego w umacnianie Kościoła lokalnego.

3. Katechista jako animator ekipy duszpasterskiej

W wioskach, gdzie życie religijne jest w pełni rozwinięte, rola katechisty przybiera formę animatora grupy duszpasterskiej. W tym wypadku laicy biorą całkowitą odpowiedzialność za życie religijne wioski i próby ulepszenia warunków bytowych jej mieszkańców.

Katechista, jako animator ekipy duszpasterskiej, wybierany jest wraz z ekipą przez wspólnotę wioskową i następnie skład całej ekipy przedstawiany jest księdzu do aprobaty. Katechista i członkowie ekipy mogą być odwołani ze swych stanowisk przez wspólnotę wioskową i są odpowiedzialni za swą pracę przed tążę wspólnotą. Rola księdza w wioskach, które są obsługiwane przez własne ekipy duszpasterskie, polega na zapewnieniu formacji duszpastersko-administracyjnej dla katechisty i poszczególnych sektorów ekipy. Są one następujące:

a) sektor liturgiczny

Na cotygodniowym zebraniu tego sektora przygotowuje się liturgię Słowa Bożego na najbliższą niedzielę. Członkowie sektora liturgicznego wybierają spośród siebie lektorów, pieśni – tak, aby były zharmonizowane z tekstami czytań oraz celebransa na niedzielną liturgię (jest nim najczęściej katechista, lecz może być też inna osoba, uznana przez członków sektora za godną tej posługi). Na cotygodniowym spotkaniu wyłania się wspólnie także idee do homilii, którą będzie głosił w niedzielę celebrans.

b) sektor katechetyczny

Członkowie tego sektora mają za zadanie organizowanie katechumenatu dla dzieci i dorosłych, np. katechumenat dzieci trwa 3 lata – tak więc sektor katechetyczny stara się o właściwy dobór katechistów-nauczycieli do poszczególnych lat katechumenatu. Sektor ten myśli o zlokalizowaniu katechezy, czuwa nad jej przebiegiem i wydaje opinie

na końcu katechumenatu, dotyczące życia moralnego każdego katechumena. Na podstawie tej opinii i własnych obserwacji ekipa duszpasterska wioski daje katechumenowi pozwolenie na przyjęcie chrztu świętego.

c) sektor ekonomiczno-społeczny

Osoby tego sektora dbają o sprawy materialne chrześcijańskiej wspólnoty wioskowej. W zakres ich działalności wchodzi następujące sprawy:

- troska o utrzymanie kaplicy,
- administrowanie pieniędzmi ze składek niedzielnych i innych wpływów do wspólnej kasy,
- przyjmowanie gości i przechodniów, którzy pragną zatrzymać się w wiosce,
- czuwanie nad funkcjonowaniem ośrodka zdrowia lub apteczki wioskowej,
- utrzymywanie w czystości źródeł wody pitnej,
- aktywniejsze sektory ekonomiczne prowadzą produkcję mydła lub przecierania desek piła ręczną na potrzeby wioski,
- opieka nad biednymi, chorymi i kalekami.

d) sektor duszpasterstwa rodzin

Do zadań tego sektora należy:

- pozytywne wpływanie na młodzież, aby myślała o zawarciu małżeństwa monogamicznego,
- utrzymywanie kontaktu z ludźmi, którzy zawarli ślub kościelny,
- załagadzanie kłótni rodzinnych,
- dalsze przygotowanie ludzi do zawarcia sakramentu małżeństwa, jeżeli nie mają przeszkód do jego zawarcia.

Raz w miesiącu odbywa się spotkanie robocze ekipy duszpasterskiej wioski, na którym omawiana jest praca poszczególnych sektorów.

Końcowym etapem ewangelizacji wioski jest doprowadzenie jej mieszkańców do zorganizowania aktywnej ekipy duszpasterskiej. W kontekście pracy misyjnej należy rozpatrywać każdą wioskę jako oddzielną całość i kierować nią w taki sposób, aby zdążyła progresywnie do utworzenia aktywnej ekipy duszpasterskiej. Praca ta wymaga długiego okresu uświadamiania religijnego i formacji do konkretnych zadań, które w przyszłości mają spełniać mieszkańcy wioski.

Aktualnie w naszej diecezji mamy do czynienia z trzema typami katechistów wyżej omawianych.

Wioski, które po raz pierwszy wyrażają chęć wprowadzenia wspólnoty katolickiej, nie mają jeszcze ani kaplicy, ani katechisty. Ich katechistą początkowym będzie ten, który niegdyś towarzyszył księdzu w jego podróżach lub katechista dochodzący z sąsiedniej wioski, z funkcjami identycznymi jakie miał katechista towarzyszący księdzu w początkowej fazie ewangelizacji.

Duża część wiosek ma aktualnie jednego katechistę, który sam organizuje życie chrześcijańskie w wiosce.

Pewna część wiosek zorganizowała już własne ekipy duszpasterskie, których animatorami są katechiści, odpowiedzialni przed wspólnotą wiernych za swą działalność duszpasterską.

4. Katechista-proboszcz w diecezji Kisangani

Największe kompetencje duszpasterskie, jakie posiadają laicy w naszej diecezji w Kisangani, należą do katechistów-proboszczów, nazywanych u nas „pastorami”, czyli „pasterzami”.

a) Kontekst historyczny powołania do życia funkcji duszpasterskiej katechistów-proboszczów

Wojna domowa z 1964 roku – zwana rebelią – zatrzymała rozwój ewangelizacji w Zairze na długi czas i zniszczyła to, co już było wypracowane. W czasie tej pamiętnej rebelii zamordowano 28 księży z naszego Zgromadzenia wraz z biskupem. Zginęło też wiele siostr zakonnych i katechistów. Wspominając ten okres po 20 latach, arcybiskup Kisangani – Augustyn Fataki tak oto pisał w 1984 roku:

Stan mojej diecezji w chwili objęcia w 1968 roku był w bardzo opłakanym stanie. Wszystko było w ruinie: komunikacja wodna, lądowa i powietrzna, opieka społeczna i zdrowotna, budynki misyjne i szkoły – zdewastowane. Stan duchowy obywateli pozostawiał także wiele do życzenia. Na skutek wielkiego chaosu chrześcijanie zostali zdemoralizowani, zdziśiatkowani i wszystko należało zaczynać od podstaw. (Historique des Falls, Kisangani 1984).

Ta dramatyczna sytuacja diecezji i bardzo mała liczba misjonarzy natchnęła księdza arcybiskupa Kisangani myślą powierzenia misyjnych placówek „buszowym” duszpasterzom świeckim. Dla przygotowania

katechistów świeckich do tych zadań utworzono dla archidiecezji Kisangani Wyższą Szkołę Katechetyczną.

b) Wyższa Szkoła Katechetyczna i jej absolwenci

Wyżej wymienione studium powstało w 1967 roku i jest przeznaczone dla osób świeckich oraz sióstr i braci zakonnych. Studium internistyczne trwa 3 lata. W tym czasie studenci zaznajamiają się z teologią praktyczną Kościoła katolickiego. Studenci świeccy wysyłani są na studia katechetyczne przez parafię i muszą spełniać następujące warunki:

- mieć ukończoną szkołę średnią,
- mieć ślub kościelny, przynajmniej od 3 lat,
- być zaangażowanym w pracę duszpasterską w parafii od paru lat.

Absolwenci Wyższej Szkoły Katechetycznej są angażowani w naszej diecezji jako katechiści-proboszczowie na placówkach buszowych, obsługiwanych przed rebelią przez księży. Katechiści-proboszczowie są wynagradzani przez diecezję z dotacji rzymskich w wysokości około 50\$ na miesiąc i jako środek lokomocji otrzymują raz na 3 lata nowy rower. Najbardziej oddalone nowe stacje katechistów-proboszczów są odległe o 300 km od centrum diecezji. W innych diecezjach, gdzie brak kapłanów jest mniej odczuwalny niż u nas, absolwenci Wyższej Szkoły Katechetycznej są mianowani profesorami religii w szkołach średnich.

c) Praca duszpasterska katechistów-proboszczów

Katechiści-proboszczowie są wysyłani na placówki buszowe przez biskupa, a ich praca jest koordynowana przez Komisję Diecezjalną dla Duszpasterzy Świeckich. Aktualnie w naszej diecezji Kisangani 18 stacji buszowych jest obsługiwanych przez katechistów -proboszczów, 3 pracuje w Kurii Diecezjalnej i 3 w szkolnictwie.

Katechiści-proboszczowie nie mają żadnych święceń, dlatego też nie mogą sprawować posługi sakramentalnej; mogą jedynie rozdawać Komunię św. w czasie uroczystego nabożeństwa niedzielnego. Placówka każdego katechisty-proboszcza obsługiwana jest przez księdza w tym, co dotyczy udzielania sakramentów św. (często jeden ksiądz ma do obsługi kilka placówek). Jednemu katechiście-proboszczowi podlega od 10 do 20 kaplic. Do obowiązków katechisty-proboszcza należy:

- administracja biurem parafialnym,
- piecza nad budynkami szkolnymi i kaplicami,

- organizowanie formacji katechistów wioskowych,
- czuwanie nad prawidłowym funkcjonowaniem organizacji katolickich,
- przygotowanie homilii niedzielnej z katechistami podległymi jego jurysdykcji,
- czuwanie nad katechumenatem w podległych mu wioskach,
- opieka nad ośrodkami zdrowia na swoim terenie.

Mandat katechisty-proboszcza trwa 6 lat i może być skrócony lub przedłużony w zależności od potrzeb diecezji i osobistego zaangażowania jego samego.